

Knihovna v Železnici

Simona Hrabalová

Snaha o založení první veřejné knihovny v Železnici vzniká v roce 1848, kdy dává knihovně základ vlastenecký kněz, železnický kaplan Josef Svoboda. Knihovna je pak doplňována dary občanstva z celé kolatury a knihy jsou půjčovány vždy v neděli po bohoslužbách. Zdá se, že knihovna zanikla po odchodu zakladatele v roce 1849 ze Železnice, podrobnější zprávy o ní se nedochovaly. Železnický kaplan Josef Svoboda také vydal první časopis na Železnicku – *Do nového života*.

Důležitým kulturním přínosem pro Železnicko byla soukromá knihovna Antonína Tvrzského, souseda a pekaře v Železnici čp. 82 (nar. 1796, zemř. 1872), který byl ve své práci podporován manželkou Barborou, roz. Müllerovou, sestrou železnického faráře Antonína Müllera. Uvedená knihovna obsahovala spisy z 2. poloviny 18. století a 1. poloviny 19. století. Zvážíme-li, že knihy byly tehdy vzácností a že jmenovaná knihovna měla několik set svazků, které byly samotným vlastníkem také svázány, poznáváme z toho nejlépe, jak velkou lásku ke knize musel mít její majitel. Knihovnu neměl jen jako svou vlastní libůstku, ale rád a ochotně půjčoval knihy všem, kdo měli o četbu zájem. Byli to lidé nejen ze Železnice, ale i z okolních obcí, a to hlavně tkalci, kteří přicházeli každou neděli do Železnice, aby před bohoslužbami odváděli faktorům hotové ruční dílo. Po ranní mši svaté bylo u Tvrzských živo. Přišli čtenáři a pan Tvrzský ochotně půjčoval. Citace z kroniky města Železnice: „*Zahledíme-li se dnes na zažloutlé listy oněch, ponejvíce švabachem tištěných knih, poznáme, jak tehdejší čtenáři si knihy vážili. Jejich rohy jsou sice místy umazané, vždyť prošly v řadě dlouhých let sty pracovitých rukou tkalců, barvířů, olejkářů apod., ale ani jeden list není poškozený, ani jeden list není přehnutý, ani jedna vazba porušena.*“

Uvedená knihovna přispěla nemalou měrou k povznesení kulturní úrovně a k posílení národního uvědomění obyvatel našeho kraje, neboť byla tehdy vlastně jedinou knihovnou tohoto druhu na celém Železnicku. Značná část této knihovny, a to více než 300 spisů, je dnes uložena v železnickém muzeu, kam byla věnována vnučkou původního majitele paní Kateřinou Gregorovou z Mladé Boleslavi, roz. Šmodlovou ze Železnice.

Školní knihovna byla v Železnici založena v roce 1859 a sloužila výhradně školní mládeži. Jedině v roce 1866 byly knihy rozpůjčeny ve škole ubytovaným raněným vojínům. Po jejich odchodu se však počet knih značně snížil, knihovna byla znovu organizována a hlavně později doplněna z příspěvků divadelní a pěvecké jednoty Podhořan.

Farní knihovna byla v Železnici založena v roce 1868 a byla z velké části předána v době okupace muzeu, aby v ní nemohly být prováděny revize knih.

Knihovnu mívala i tělocvičná jednota Sokol, která čítala několik stovek odborných knih a časopisů pro účely Sokola. Knihovnu také mívala divadelní a pěvecká jednota Podhořan.

Veřejná knihovna v pravém slova smyslu byla v Železnici založena v roce 1893 zásluhou místního lékaře MUDr. Václava Nohejla, železnického mlynáře a okresního starosty Jana Haratického aj. Hlavní zásluhu na rozvoji knihovny měla Občanská beseda, v témže roce v Železnici založená, která měla jako jeden z hlavních úkolů zřízení čítárny a knihovny v Železnici. Vydátným podporovatelem byla opět divadelní a pěvecká jednota Podhořan. Uvedená knihovna plnila náležitě své poslání, byla spravována především místním učitelem Antonínem Kořínkem, a to až do roku 1920, kdy byla na základě vydaného zákona o veřejných obecních knihovnách předána městu.

13. 4. a 17. 4. 1919 se na schůzi Studentského kroužku jednalo o zřízení veřejné čítárny a městskému úřadu i všem místním spolkům a korporacím byla zaslána příslušná výzva. K spolupráci se přihlásil pouze sbor dobrovolných hasičů. Městská rada na zasedání dne 2. května 1919 povolila využívat k jmenovanému účelu přízemní radniční místnost. Organizací a dohledem byl pověřen Studentský kroužek, který dne 1. července složil na tento účel prvých 100 Kč. Otevření čítárny bylo uskutečněno o prázdninách.

3. a 4. ledna 1920 byl na první schůzi obecního zastupitelstva dán návrh, aby dosavadní veřejná, ale v podstatě spolková knihovna Občanské besedy byla převzata městem. Jako příspěvek na tuto knihovnu mělo být ihned vyplaceno 800 Kč. Definitivní smlouva mezi městem a Občanskou besedou byla pak schválena obecním zastupitelstvem dne 8. května, přičemž bylo usneseno, že po 10 roků budou zasedat v knihovní radě také ustanovení zástupci Občanské besedy. A tím vlastně také končí činnost tohoto pro Železnici a celé okolí nejvýš významného spolku, který od roku 1893 vykonal velmi mnoho pro zvýšení kulturní úrovně našich občanů.

31. prosince 1922 založilo Sdružení studentstva spolkovou knihovnu. Městská knihovna byla v roce 1928 přestěhována

z dosavadní velmi nevhodné místnosti na radnici do nově upravené místnosti v budově Občanské záložny. Uvedený peněžní ústav propůjčil totiž městské knihovně místnost své dosavadní úřadovny v přízemí. Stalo se tak k oslavě desetiletého trvání naší samostatnosti. Tento čin byl přijat veřejností s povděkem, podobně jako i věnování místností městem pro potřeby muzea. Tak nejlepším způsobem uctily město i Občanská záložna oslavu památného dne. K tomuto roku čítala městská knihovna 1 115 čísel o 1 258 svazcích. Během roku si vypůjčilo 79 čtenářů 1 121 knih.

21. srpna 1930 se konala v muzeu likvidační schůze Studentského sdružení a původního Studentského kroužku, kde bylo mimo jiné usneseno, aby spolkový archiv byl uložen v muzeu a knihovna předána městské veřejné knihovně.

V červenci 1985 se místní lidová knihovna profesionalizovala a stala se střediskovou. Ta se starala i o dalších deset malých knihoven v okolních obcích. Ze stísněných prostor v muzeu se koncem roku 1985 přestěhovala do větších prostor v prvním patře domu čp. 85, kde fungovala do podzimu roku 2005, kdy se začalo s rekonstrukcí domu. Až do roku 2007 našla dočasné prostory v přízemí radnice a na podzim roku 2007 se stěhovala zpět, ale již do nových prostor v přízemí domu čp. 85, kde je dodnes.

Do roku 2020 měla knihovna dvě pobočky, a to v Cidlině a Zámezí, dnes má jednu pobočku v Zámezí.

Seznam knihovníků od roku 1893:

MUDr. Václav Nohejl (od r. 1893), Jan Haratický, Antonín Kořínek (do r. 1925), Adolf Vích (od 1. ledna 1926), František Řepka, Josef Rudolf (60.–70. léta), Věra Vágnerová a Hana Tominová (asi 1980–1985), Olga Jakubcová (1985–1998), Eva Trojanová (od r. 1998 dodnes).

Zdroje: kronika města Železnice 1914–1940, archiv Vlastivědného muzea v Železnici a samosběr dat.

Kontakt na autorku: muzeum@zeleznice.net